

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ
DİNLER TARİHİ

Neler Öğreneceğiz?

1. Ermeni Kilisesi
2. Süryani Kilisesi
3. Fener Rum Patrikhanesi
4. Türk Ortodoks Kilisesi
5. Musevi Hahambaşılığı
6. Yezidilik
7. Yehova Şahitleri
8. Bahailik
9. Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri
10. Yeni Dinî Akımlar

Türkiye’deki Ermeniler ve inançları hakkında neler biliyorsunuz?

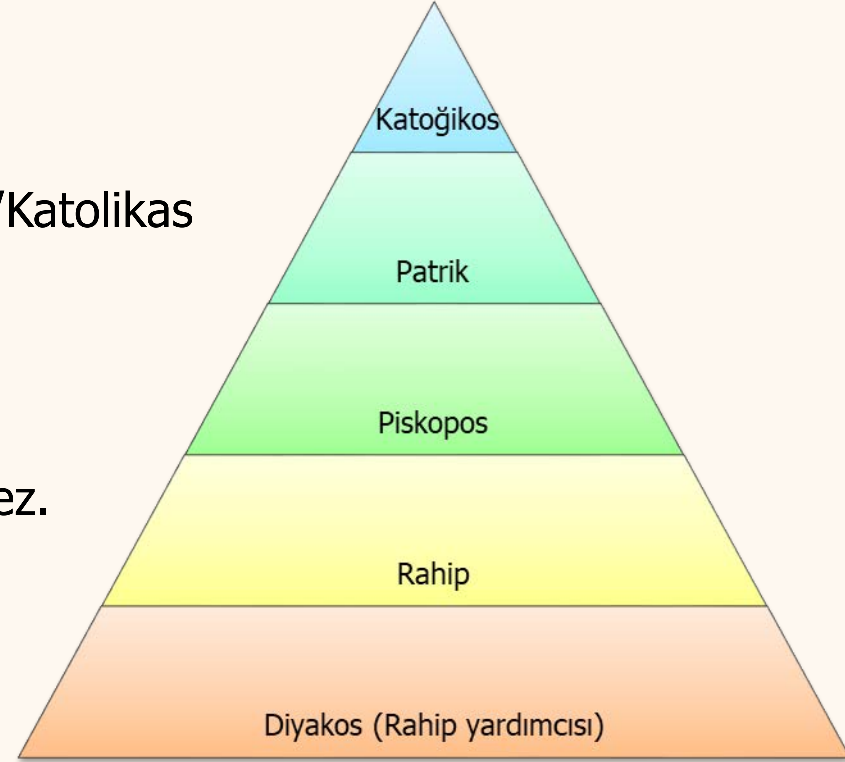
1. Ermeni Kilisesi

- Ermeni Kilisesi kökeni havari Tadeos ve Bartolomeos'a dayanır.
- Ermeni Kilisesi Ermenilerin mensup olduğu milli bir kilisedir.
- Ermeni Kilisesi'nin ana merkezi, Erivan yakınındaki Eçmiyazin'dir.

Türkiye Ermenileri Patrikhanesi, Kumkapı/İstanbul

- Ermeni Kilisesi’nde ruhban sınıfı vardır.
- Kilisenin en üst ruhani liderine, Katoğikos/Katolikas denir.
- Katoğikos yanılmaz değildir.
- Piskoposlar ve piskopos adayları evlenemez.
- Rahip sınıfından evlenmiş olanlar Piskoposluk makamına çıkamazlar.

Ermeni Kilisesi ruhban sınıfı

- Ermeni kilisesi miafizit (monofizit) görüşünü savunur.
- Altı sakramenti kabul eder; Son/Hasta yağlama sakramentini kabul etmez.
- Ermeniler, kiliselerdeki ikonları (resim/heykel) putperest âdeti sayarlar ve evlerinde ikon bulundurmazlar.
- Noel'i, 6 Ocak'ta kutlarlar.

St. Gregory Ermeni Kilisesi (Kars, Ani)

- Günümüzde yaklaşık 3.5 milyon civarında Ermeni Kilisesi'ne mensup kişinin olduğu tahmin edilmektedir.

- Türkiye'de İstanbul, İskenderun ve Hatay'da Ermeni Kilisesi'ne mensup 60.000 civarında insan bulunmaktadır.

Türkiye Ermenileri Patriği
II. Mesrob Mutafyan
(d.1956/ö.2019 İstanbul)

Biliyor Musunuz?

- Bir kilisenin Ermeni Kilisesi olduğunu ana kubbesine bakarak ayırt etmek mümkündür.
- Kilisenin ana kubbesi bir kule olup tepesi koni biçiminde bir külahla örtülmüştür.

Akdamar Kilisesi, Van

Türkiye'deki Süryaniler ve inançları hakkında neler biliyorsunuz?

2. Süryani Kilisesi

- Süryani kilisesi kökenini Havari Thomas’a dayandırır.
- Süryaniler Hıristiyanlığın en kadîm cemaatlerindendir.
- Süryaniler, 5. yüzyılda Doğu Süryanileri (Nesturiler) ve Batı Süryanileri (Yakubiler) şeklinde ikiye ayrılmışlardır.
- Günümüzde Süryani Kilisesi denildiğinde Yakubiler kastedilmektedir.

- Süryanilerin ana merkezi, 1293'ten 1932'ye kadar Mardin'deki Deyru'z-Zaferan manastırı olmuştur.
- Merkez, 1932'de önce Humus'a (Suriye) ardından da 1959'da Şam'a (Suriye) taşınmıştır.

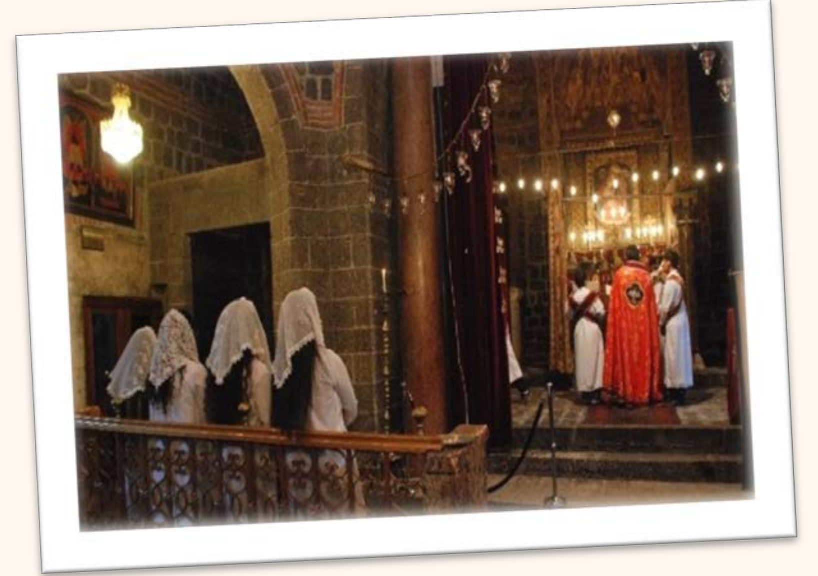
Deyru'z-Zaferan Manastırı, Mardin

- Süryani (Yakubi) Kilisesi miafizit görüşü savunur.
- İbadetler ve ayinler Süryanice yapılır.
- Yedi sakramentin tümü de kabul edilir.

Süryanice yazı

- Süryanilikte günde üç vakit, secdenin de olduğu namaza benzer bir ayin yapılır.
- Ayin sırasında erkekler önde, kadınlar arkada dururlar.
- Ayin esnasında kadınların başlarının örtülü olması gerekir.

- Günümüzde Süryani Kilisesi’ne mensup yaklaşık 5 milyon civarında kişinin olduğu tahmin edilmektedir.
- Türkiye’de Mardin, İstanbul, Mersin, Diyarbakır’da Süryani Kilisesi’ne mensup 20.000 civarında insan bulunmaktadır.

İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Cemaati Lideri
Metropolit Yusuf ÇETİN

Türkiye'deki Rumlar ve inançları hakkında neler biliyorsunuz?

3. Fener Rum Patrikhanesi

- Roma İmparatoru Konstantin tarafından inşa edilen İstanbul (Konstantinopolis), 330 yılında başkent ilan edildi.
- İstanbul bu tarihten itibaren Hıristiyanlar için önemli bir siyasi ve dinî merkez oldu.
- Fatih Sultan Mehmet 1453 yılında İstanbul'u fethedince Ortodoks Hıristiyanların işlerini sevk ve idare etmek üzere yeni bir Patrik atadı.

Fener Rum Patrikhanesi, Fatih/İstanbul

- Patrikliğin konumu Türkiye Cumhuriyeti döneminde de devam etti.
- Gayrimüslim unsurların can, mal, namus, din ve dil emniyetleri korundu.

- Lozan Anlaşmasıyla birlikte Patrikhane bir devlet kurumu olarak kabul edildi.
- Patrik ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir memur olarak atanmaya devam etti.

Fener Rum Patriği I. Bartholomeos
(d.1940/Gökçeada)

- Patrikhane ile ilgili önemli bir tartışma konusu ekümeniklik meselesidir.
- Ortodoks Kilisesi, Patrikliğin "ekümenik" olduğunu iddia eder ve dünyadaki tüm Ortodoksların temsilcisi olduğunu savunur.
- Ancak hem Osmanlı dönemindeki konumu hem de Türkiye Cumhuriyeti kanunları bağlamında Patrikhane, sadece Türkiye'deki Rumların temsilcisi konumundadır.
- Ayrıca dünyada yaklaşık on dört tam bağımsız Ortodoks Kilisesi olması Patrikliğin iddialarını geçersiz kılmaktadır.

Patrikhane Sembolü

Türk Ortodoks Hıristiyanları hakkında neler biliyorsunuz?

4. Türk Ortodoks Kilisesi

- İstiklal Savaşı sırasında Yunanlılardan yana tavır koyan Fener Rum Patrikhanesine karşı Türk Ortodoksları tarafından kurulmuştur.
- 1922 yılında Kayseri'de kurulan Türk Ortodoks Kilisesi, 1924 yılında merkezini Galata'daki Panaiya Kilisesi'ne nakletmiştir.
- Bu kilise mensupları 1923 yılında Nüfus Mübadelesi kapsamında zorunlu olarak Yunanistan'a göçmek zorunda kalmışlardır.

Panaiya Kilisesi, Galata/İstanbul

Biliyor Musunuz?

- Türk Ortodoks Kilisesi kurucusu Papa Eftim (Zeki ERENEROL), İstiklal Mücadelesinde Türkiye'nin yanında yer almıştır.
- Bu tutumu nedeniyle Fener Rum Patrikhanesi ile arası açılmış, aforoz edilmiş ve bu da onun bağımsız bir kilise kurmasına sebep olmuştur.

Papa Eftim (Zeki ERENEROL)
(d.1884/Yozgat-ö.1968/İstanbul)

- Türk Ortodoks Kilisesi'nin ayin dili Türkçedir.
- İsim ve soy isimlerinde Türkçeyi kullanırlar.
- Ruhban sınıfında yer alabilmek için babanın/dedenin Türk Ortodoks olması şarttır.
- Türk Ortodoks Kilisesi mensupları Yunan alfabesiyle yazılan Karamanlı Türkçesi denilen dilde birçok eser vermiştir.

Türkiye'deki Museviler hakkında neler biliyorsunuz?

5. Musevi Hahambaşılığı

- Türkiye’deki Yahudilere Musevi denir.
- Haham, Musevi din adamlarına verilen isimdir.
- Yahudiler yaşadıkları hemen hemen her ülkede hahambaşlıklar kurmuşlardır.
- Osmanlı İmparatorluğu’nda hahamlık resmî bir makam olarak 1835 yılında tanınmıştır.

Türkiye Hahambaşılığı Beyoğlu/İstanbul

Hahambaşılıklar;

- Yahudilerin çıkarlarını korumak,
- Dinî yaşayışlarını yönlendirmek,
- Yahudi olmayan yönetimlerle Yahudi cemaatleri arasındaki ilişkileri düzenlemek gibi bir takım gerekçelerle kurulmuştur.

Türkiye Musevileri Hahambaşısı
İsak Haleva (d.1940/İstanbul)

Biliyor Musunuz?

- II. Beyazıt, 1492 yılında Elhamra Kararnamesi ile İspanya'yı terk etmek zorunda bırakılan Yahudilere kucak açmış; Kemal Reis komutasında Osmanlı donanmasını İspanya'ya göndererek, 150 bin Yahudi'nin güvenle, Osmanlı topraklarına ulaşmasını sağlamıştır.

Türkiye'deki Yezidiler ve inançları hakkında neler biliyorsunuz?

6. Yezidilik

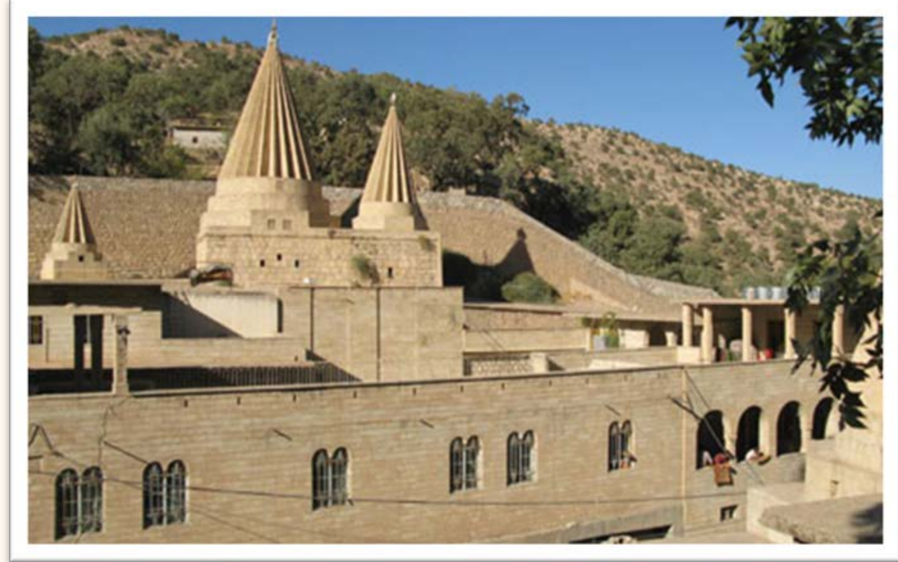
- Yezidilik daha çok Türkiye, Irak, Suriye ve İran'da görülen bir inanıştır.
- Yezidiler kendilerine Ezidi derler.
- Günümüzde yaklaşık 750 bin civarında Yezidi olduğu tahmin edilmektedir.
- Türkiye'de Siirt, Batman, Mardin, Urfa ve Diyarbakır'da 50.000 civarında Yezidi yaşamaktadır.

Yezidi tapınağı, Laleş/Irak

- Yezidiliğe asıl şeklini 12. yüzyılda yaşamış olan Adî b. Müsafir vermiştir.

- Yezidiler, Mushaf-ı Reş (Kara Kitap) ve Kitabu’l-Cilve (Vahiy Kitabı) isimli kitaplarını kutsal sayarlar.

Adî b. Müsafir’in mezarı, Laleş/Irak

Yezidiliğe göre;

- Tanrı evreni yaratmış ve onun idaresini Melek Tâvus'a devretmiştir.
- Melek Tâvus yedi melekle birlikte dünyayı idare eder. Yedi melekten her biri yedi yezidi önderde bedenlenmiştir.
- Yezidilerin belli bir ibadethaneleri yoktur.
- Şeytan, mel'un, lânet gibi kelimeler Melek Tâvus'u ima ettiği düşüncesiyle telaffuz edilmez.

Melek Tâvus tasviri

Yehova şahitleri hakkında neler biliyorsunuz?

7. Yehova Şahitleri

- 20. yüzyılın başlarında Amerika'da ortaya çıkmış dinî bir akımdır.
- Hz. İsa'yı ve Kitab-ı Mukaddes'i kabul ederler. Bu açıdan kendilerini Hıristiyan olarak tanımlarlar.
- Teslis inancını kabul etmedikleri için Hıristiyanlık dışı görülürler.

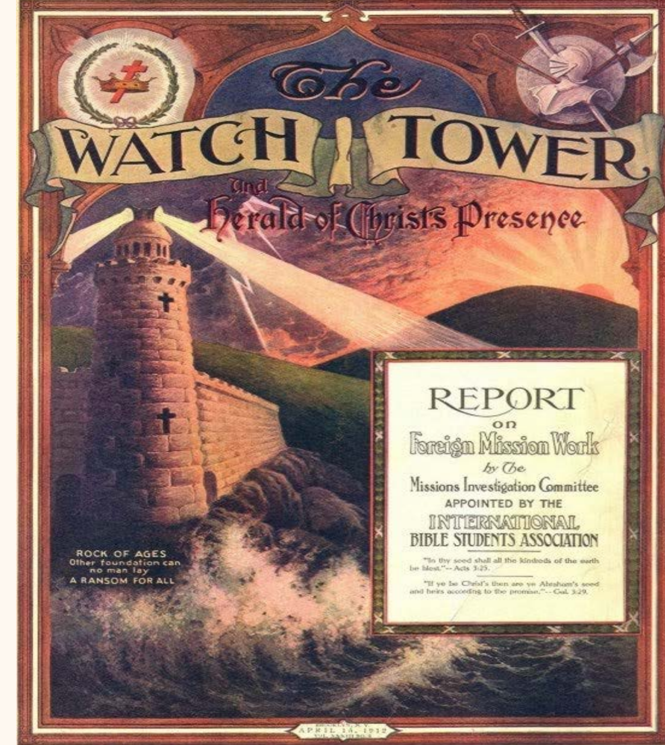
Yehova Şahitlerinin Merkez Binası
(New York/A.B.D)

- Tanrı'nın adı olarak Yehova'yı kullanırlar.
- Yehova Şahitleri'ne göre Mesih yakında gelecektir.
- Armagedon savaşında şeytan ve taraftarları yenilecek ve İsa Mesih, Tanrısal krallığı kuracaktır.
- Tanrı'nın iradesine uygun yaşayanlar yeryüzü cennetinde hayatlarına devam edeceklerdir.
- Kötüler ise bir daha diriltilmemek üzere ölüp yok olacaklardır.

- Yehova Şahitleri misyonerlik faaliyetlerine çok önem verirler.

- Günümüzde yaklaşık 8 milyon civarında takipçileri vardır.

- Türkiye’de bu akıma mensup 3 bin civarında kişi olduğu tahmin edilmektedir.

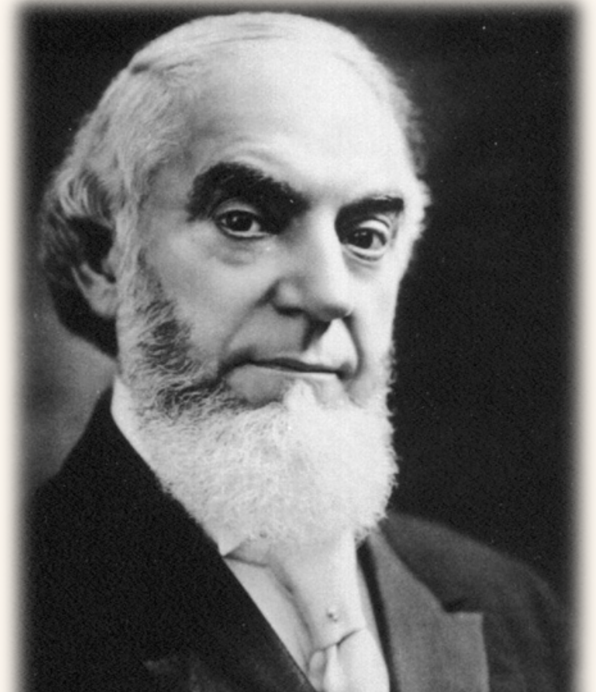
"Gözcü Kulesi"
Yehova Şahitlerine ait, pek çok dilde yayımlanan ücretsiz dergi

Yehova Şahitlerine göre;

- İsa, Tanrı'nın yarattığı ilk kişidir.
- Yaratıldığı için Tanrı olamaz.
- İsa, haç üzerinde değil düz bir direk üzerinde ölmüştür.
- Ayinlerde resim ve heykel (ikon) kullanılmamalıdır.
- Sakramentlerden sadece Vaftiz ve Ekmek Şarap ayini kabul edilir.
- Kan almak ve vermek, Tanrı’nın yasalarına aykırı olarak görülür.

Yehova Şahitleri;

- Kendilerini dünya vatandaşı olarak kabul ettikleri için milli değerleri kabul etmezler.
- Askerlik yapmayı reddederler.
- Noel, Paskalya gibi bayramların kutlanmasına karşı çıkarlar.

Yehova Şahitleri akımının kurucusu Papaz Charles Taze Russell (1852/1916 A.B.D)

Bahailik hakkında neler biliyorsunuz?

8. Bahailik

- Bahailik, Bâbilik hareketinin devamı niteliğinde dinî bir akımdır.
- Bâbiliğin kurucusu "el-Bâb" lakaplı Mirza Ali Muhammed 1845 yılında mehdiliğini ilan etmiştir.
- Kur'ân-ı Kerim'in hükmünün kalktığını; kendisiyle birlikte yeni bir dönemin başladığını iddia etmiştir.
- İran'da devlete karşı silahlı eylemlere girişmiş, neticede 1850 yılında öldürülmüştür.

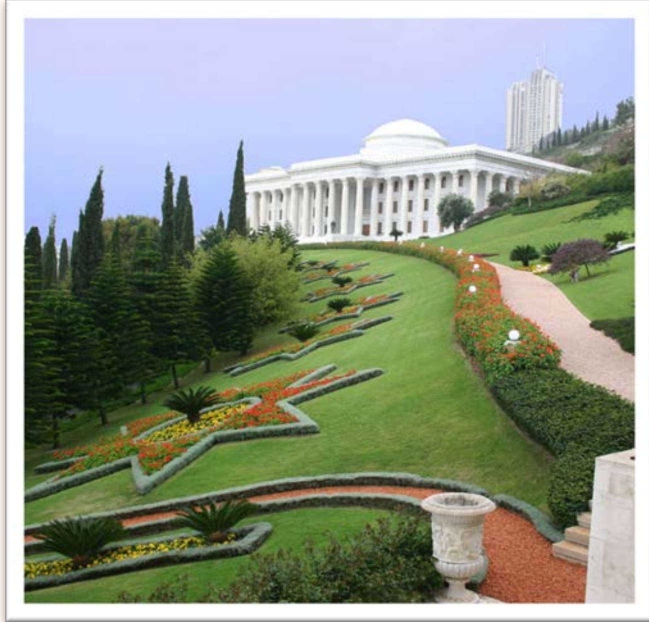

el-Bâb'ın mezarı
(Hayfa/İsrail)

- Bahailiğin kurucusu ise "Bahaullah" lakaplı Mirza Hüseyin Ali'dir.
- O, hiç görmediği hâlde el-Bâb'ın görüşlerini benimsemiş ve kendisinin son peygamber olduğunu iddia etmiştir.
- Önce Bağdat'a ardında Edirne'ye ve oradan da Akka'ya sürülmüştür.
- 1892 yılında Akka'da ölmüştür.
- Yerine önce oğlu Abdülbaha, ondan sonra ise torunu Şevki Efendi geçmiştir.

Bahaullah'ın mezarı
(Akka/İsrail)

Bahailiğin merkezi
"Yüce Adalet Evi"
(Hayfa/İsrail)

- Şevki Efendi'den sonra onun kurduğu Yüce Adalet Evi denilen kurum Bahailiğin yönetim kurulu olmuştur.
- Bahailer, Bahaullah'ın yazdığı Kitab-ı Akdes adıyla bilinen kitabı kutsal kabul ederler.
- Bu kitabın geçmiş bütün ilahi kitapların hükmünü kaldırdığına inanırlar.

Bir Bahai mabedi
(Chicago/A.B.D.)

- Bahailiğe göre Hz. Âdem'den bu yana gelen peygamberler, Bahaullah'ı müjdelemek için gelmişlerdir.
- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) son peygamber olduğunu kabul etmezler.
- Cennet ve cehennem hakikaten var olmayıp birer sembolden ibarettir.
- 19 rakamını kutsal kabul eden Bahailer, 2-21 Mart tarihleri arasında 19 günlük oruç tutarlar.

- Bahailer misyonerlik faaliyetlerine önem verirler.
- Günümüzde 2 ile 5 milyon arasında mensubu olduğu ifade edilmektedir.
- İran başta olmak üzere ABD, İsrail, Irak, Suriye ve Avrupa ülkelerinde Bahailiğin takipçileri bulunmaktadır.
- Türkiye'de İstanbul, Sivas, İskenderun ve Hatay'da Bahailiğe mensup 10.000 civarında insan olduğu belirtilmektedir.
- Türkiye'de Edirne ve İstanbul, Bahaullah'ın buralarda kalması nedeniyle önemli yerlerdir.

Bahai Evi (Edirne)

Türkiye'deki misyonerlik faaliyetleri hakkında neler biliyorsunuz?

9. Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri

- Misyonerlik bir dinin özellikle Hıristiyanlık ve Budizm gibi dinlerin yayılması için yapılan sistematik faaliyetlere denir.

- Miladi 1. yüzyılda yaşamış olan Pavlus, günümüz Hıristiyanlığındaki misyonerliğin metot ve uygulamalarının kurucusu sayılır.

Pavlus
(d.5/Tarsus-ö.67 Roma)

- Pavlus bu amaca yönelik olarak Anadolu ve Yunanistan’ı kapsayan üç misyon yolculuğu yapmıştır.

Misyonerliğin genel amaçları,

- Hıristiyanlık inancının propagandasını yapmaktır.
- Tanrı'nın krallığı düşüncesini yaymaktır.
- İnanmayanları Hıristiyanlaştırmaktır.
- Yeni kiliseler tesis etmektir.

Misyonerlik faaliyetleri zamanla;

- Gidilen bölgelerdeki halkı dinlerinden tamamen uzaklaştırıp düşman etmek
- Siyasi bakımdan ülkede kargaşa çıkarmak
- Ekonomik olarak da gidilen bölgeyi sömürgeleştirmek gibi olumsuz anlamlara gelmeye başlamıştır.

Biliyor Musunuz?

- Misyonerlik yerine kullanılan bazı kelimeler şunlardır:

Evanjelizm

Hıristiyanlığı duyurmayı, yaymayı ve benimsetmeyi amaç edinmektir.

Şahitlik

Hıristiyan bir kişinin, Hristiyan'ca yaşayarak Hıristiyan olmayanları etkilemeye çalışmasıdır.

Beyan

İnsanlara İncil'i vaaz etmek suretiyle onları Hıristiyanlaştırmaktır.

Diyalog

Hıristiyan olmayanlara İsa-Mesih’i tanıtmak ve bilinir kılmak amacıyla yapılan faaliyetlere verilen isimdir.

- Günümüzde kullanılan en istismarcı misyonerlik metotlarından birisi **inkültürasyon**'dur.

- **İnkültürasyon;** İnsanları Hıristiyanlaştırmak için onların aşina olduğu dinî ve kültürel tarzda davranmak demektir.

- Misyonerlik faaliyetleri Hıristiyanlık içindeki farklı mezhepler arasında da olmaktadır.
- Bir kiliseye mensup olan bir kişinin, başka bir kiliseye mensup misyonerler tarafından kilisesinin değiştirilmesine **proselitizm** (misyonerliğin istismarı) denilmektedir.

Biliyor Musunuz?

- İslam'daki tebliğ ve davet anlayışıyla Hıristiyanlıktaki misyonerlik anlayışı arasında ciddi farklar vardır.
- Tebliğ ve davet; doğruların ilan edilip duyurulması iken misyonerlik; insanların ne yapıp edilip Hıristiyanlaştırılması faaliyetidir.

Dünyadaki yeni dinî akımlarla ilgili neler biliyorsunuz?

10. Yeni Dinî Akımlar

- Yeni dinî akımlar, 1970'lerden itibaren yeni bir dinî söylem olarak ortaya çıkan, kendine has inanç, felsefe, etik ve tinselliğe sahip hareketlerdir.

Yeni dinî hareketlerin ortaya çıkmasına ve yayılmasına etki eden temel unsurlar şunlardır:

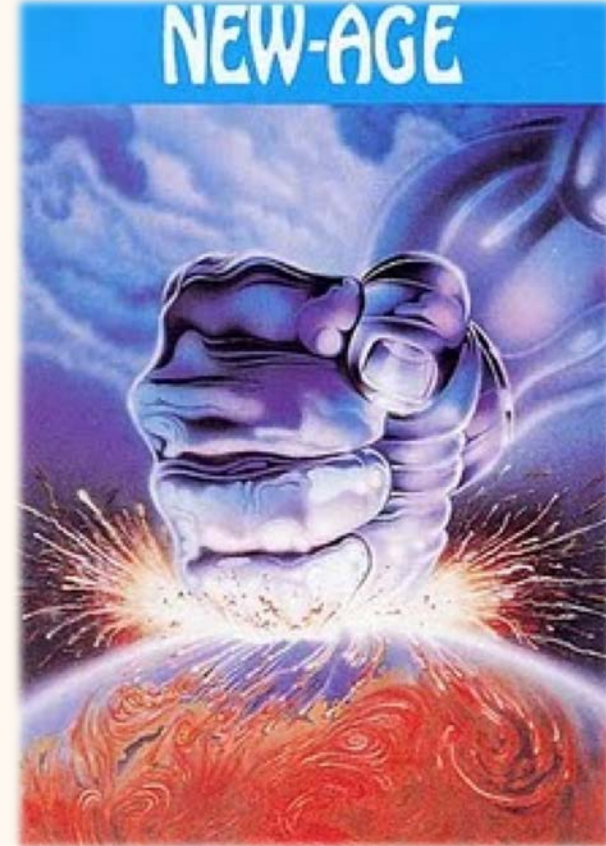
- Aşırı dünyevileşme ve rasyonalizmin günümüz insanlarında yarattığı hayal kırıklığı ve manevi tatminsizlik
- Değişim ve küreselleşmenin getirdiği yoğun tecrübe ve insanların geleneksel dinlerin dışında yeni dinî söylem arayışları
- Kişilerin ruhsal ve toplumsal kabullenme anlamındaki zafiyetleri
- Geleneksel anlayışların modern çağda ortaya çıkan yeni ihtiyaçları gidermede ve sorulara cevap vermede yetersiz bulunması

Yeni dinî akımların bazı özellikleri:

- Toplumda yaygın olan dinî anlayışa karşı bir tutum içindedirler.
- Üyelerini kendi dinî, sosyal ve kültürel anlayışlarını öğreten bir sürece tabi tutarlar.
- Otoriter bir lider etrafında toplanırlar ve üyeler lidere tam bir teslimiyet içinde olurlar.

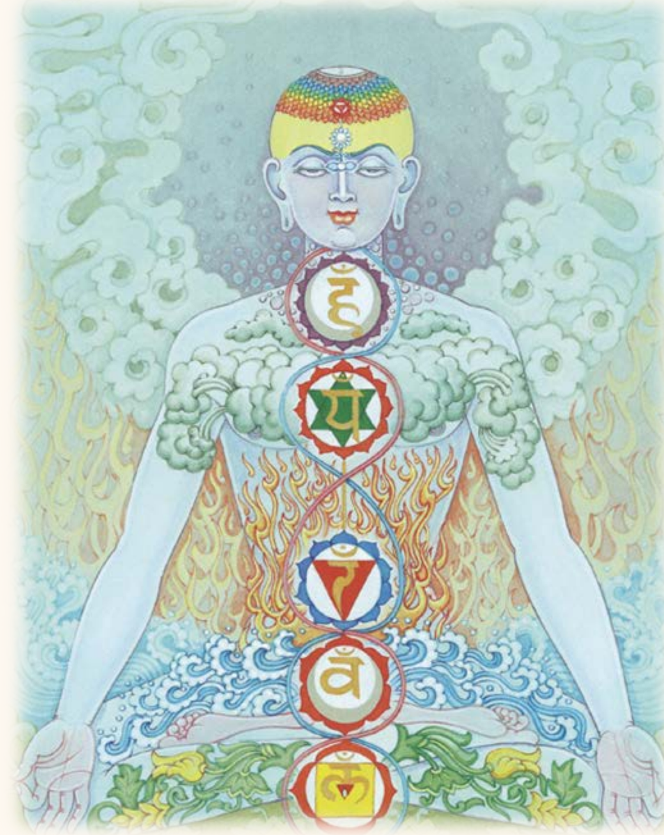

- Harekete yeni üyeler katmak için misyonerlik faaliyetleri yapılmaktadır.
- Birbirinden farklı dinî inanç ve anlayışlar sentezlenerek çağın insanını etkileyecek şekilde sunulur.
- Dünyanın sonunun çok yakın olduğu ve insanların yeni döneme hazırlanmaları gerektiği telkin edilir.

Biliyor Musunuz?

- Yeni dinî akımlardan Hint-Uzak doğu kökenli akımlar daha çok meditasyon ve yoga gibi bireysel tecrübeleri öne çıkartırken; Hıristiyanlık kökenli bazı yeni dinî akımlarda intihar etmek de dahil pek çok şiddet unsuru görülmektedir.

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Türkiye'deki dinî çeşitliliğin fazla olmasının sebeplerini kısaca açıklayınız.
2. Türkiye'deki başlıca dinî gruplar nelerdir?
3. Türk Ortodoks Kilisesinin Fener Rum Patrikhanesinden ayrılık sebebini yorumlayınız.
4. Yeni Dinî akımların ortaya çıkış sebepleri nelerdir?
5. Bahailik akımını "Sahte peygamberlik" meselesi açısından değerlendiriniz.
6. Misyonerlik faaliyetleri ile İslam dinindeki tebliğ anlayışı arasında ne gibi farklar vardır? Değerlendiriniz.
7. Misyonerlik faaliyetlerin ile sömürgeleştirme anlayışı arasında ne gibi bir paralellik vardır? Yorumlayınız.

Cevaplayalım

1. Misyonerlik, Hıristiyanlığın yayılması için girişilen faaliyetler anlamına gelir. Fakat zaman içerisinde bu anlamının dışına çıkarak bazı sorun ve tartışmaların doğmasına neden olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi misyonerlik faaliyetlerinin neden olduğu sorun ve tartışmalardan biri değildir?

A) Gidilen ülkelerde siyasi karışıklık çıkarmak
B) İnkültürasyon yoluyla insanları istismar etmek
C) Gidilen ülkeleri ekonomik olarak sömürgeleştirmek
D) Gidilen yerlerde insanları kültürlerinden uzaklaştırmak
E) Sadece Hıristiyanlığı anlatarak insanları bu dine davet etmek

2. Milli mücadele döneminde Fener Rum Patrikhanesinin Yunan devletinin lehinde propaganda başlatması üzerine bu kiliseden ayrılıp yeni bir kilise kuran ve milli mücadeleye destek veren ……… kilisesidir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A) Ermeni
B) Süryani
C) Aya Yorgi
D) Rus Ortodoks
E) Türk Ortodoks

3. 1970 yıllardan sonra ortaya çıkmaya başlayan ve "New-Age" olarak da adlandırılan yeni dinî hareketler kendilerine özgü dinî, felsefik ve etik hareketlerdir. Bu yeni dinî hareketlerin ortaya çıkmasında bazı nedenler vardır.

Aşağıdakilerden hangisi parçada bahsedilen nedenlerinden biri <u>değildir?</u>

A) Rasyonalizmin etkisiyle insanların manevi tatminsizliği
B) Geleneksel dinlerin dışında yeni dinî söylem arayışları
C) Modernizmin insanların manevi ihtiyaçlarına cevap vermesi
D) Aşırı dünyevileşmenin günümüz insanlarında yarattığı hayal kırıklığı
E) Geleneksel yaklaşımların yeni ihtiyaçlara cevap vermede yetersizliği

4. 1892 yılında Akka'da sürgünde ölen Mirza Hüseyin Ali tarafından kurulan bu dine göre, Mirza Hüseyin Ali son peygamberdir. Bu inanca göre kutsal kabul ettikleri kitapları Kitabü'l-Akdes kendisinden önceki bütün ilahi kitapları geçersiz kılmıştır.

Tanımı verilen dinî akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Babilik
B) Bahailik
C) Yezidilik
D) Süryanilik
E) Kadıyanilik

5. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de bulunan dinî hareketlerden biri değildir?

A) Scientology akımı
B) Yehova Şahitleri
C) Süryanilik
D) Bahailik
E) Yezidilik

Hazırlayanlar

Furkan ÖZÜDOĞRU, Hatice Büşra PAKSOY, Dilek Menküç

Redaksiyon

Suna AKKURT

Tasarım ve Düzenleme

Öznur ÖZDEMİR

Hazırlayanlar

Furkan Özüdoğru,
Hatice Büşra Paksoy,
Dilek Menküç

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ